

Ihesi

ARITZ GALARRAGA

Argazkiak: Núria Juan Serrahima

Bartzelona

Begi zolak erretzeko

Bazterrak harrotzeko manierak dira mordoa, ibiltzeko bideak diren bezala bailara. Ze bide ibili, bazterra nola harrotu, hahor akaso kontua. Bartzelona esan zidaten niri, eta marjina gutxi hartara. Hiri zorua nola kurritu, baina, libre antzean utzi zidaten.

Egin ezak hire Bartzelona.

BAITA ZERA ERE. Ez dut besterik behar, haragi irekia hemen erakusten hastea. Gauza bat baita bisita eta beste bat bizitza, konpai. Ez da gauza bera hiri bat bisitatzea, eta hiri hori bizitzea. Ez dut Bartzelona euskotarrez hustu nahi, gainetik, ez euskotarrak Bartzelona paparrean paratzearen harrotasunaz. Horrengatik aukeratu ditut liburuak, besteek Bartzelonan barrena aukeraturako bideak. Eta Bartzelona literarioa den ez dakit. Tira, bai, edozer literarioa den neurrian, bada. Baina seguru dakit liburu makina batean agertzen dena, garai-leku diferenteetako liburu saldoan. Bidea hasiko dugu geure autore batekin, autore unibertsal batekin: Koldo Izagirrerekin.

Nik ere Germinal! egin gura nuen aldarri eleberriak zapaltzen du behin baino gehiagotan Bartzelona, tarte-partea ezberdinetan zapaldu ere. Bidea has genezake Modelo izeneko kartzelan –zeren eredu genukeen badaezpada hobe ez galdetzea–. Euskotarrak, trenez, autobusez, lur hartzen dugun Sants estaziotik oso gertu, Modelo presondegia. Bertan, vis a visoko gela da orain Salvador Puig Antich, Espainiak garrotatu zuen azken

iraultzailea, anarkista bat, akabatu zuen aretoa. Eta preso batzuek, non dauden jakinik ere, lortzen dute biluziko bisitan berotzea.

Libertate urreko gunea bisitatu ostean, airearen zabala eskertuko du bidaiariak. Suntsitu ezin izan zuten gaztelu madarikatuaren orpogan, Moll de la Fustan, narratzaileak euskal presoan aldeko batzordeko-engan joan aurretik, beti bisitatzeko dituz Salvat Papasseiten eskulturaren inguru zabalak. Ikusmira gazia, auskalo zertan den balizko batzorde aipatua. Oraino haize alde bazterrotan, haize berriak halere.

Bidea has genezake Modelo izeneko kartzelan, euskotarrak, trenez, autobusez, lur hartzen dugun Sants estaziotik oso gertu

Itsasoa bizkar utzita, Rambletatik gora hartzea onena. Sartrek *Goragalea*-n hamaika aldiz igo eta jaiste hain atsegin zituen Ramblak. Baina ez gaitetzen *Germinal*-etik atera. Rambletan bertan daukazue,

ikusgarria da. Eliza baten ondoan dago Filipinetako Tabakoen Konpainia Nagusia, elizaren luzapen. Zer edo zer jakingo du Jaime Gil de Biedmak, hainbat urte lanean bertan. Konpainian lanean eta apur bat aurrera, Robador karrikan, gauaren konpainian. Hain xuxen, Robador karrikaren erdian birao egin zuen Bartzelonan Giuseppe Santo tipografoa zenak. Emagalduta, gameluren batek entzungo zion bart egin izan balu.

Jean Genet

Raval inguruotatik gehiegi urrundu gabe, aurkituko dugu Jean Genet, eta bere *Journal du voleur*. Noski, Geneten garaietan Raval ez zen Raval, Barriotxinoa zen. 1932an gaude. Eskaleek estaltzen dute dena zorriak bailiran. Genetek dio. Eta zorri izan zen bera, beraz, zorri izateaz kontziente. Eta Migdia gaur ez da existitzen, baina Carme kalea bai, horiek bizi zituen batez ere. Batzuetan, seik egiten zuten lo izararik gabeko ohean, eta egun argizetik joaten ziren merkaturatara, amoina eskatzera. Taldean atera Barriotxinotik, Paral.lel etorbidean banantzen ziren, kapazu bat besazpian, etxeko andreek errazago

Eskuineko argazkian, Robador kalea, Raval auzoan.

Koldo Izagirreraren *Nik ere Germinal!* egin gura nuen aldarri eleberrian aipatutako Bartzelonako lau txoko dituzue argazkiotan. Goian, Modelo espetxea eta Joan Salvat Papasseit idazlearen eskultura, Moll de la Fusta kaian. Behean, Filipinetako Tabako Konpainia Nagusiaren eraikina eta, eskuinean, Raval auzoko Robador kalea, aurreko orrialdeko argazkian ageri den bera.

ematen zutelako porru bat edo arbia, txanpona baino. Hamabietan bueltatzen ziren, zegoenarekin prestatzera jatena.

Ez ziren zorriak soilik. Baita Las Carolinas deituriko emazteak ere. Ez dakit zehatz zer ziren, baina hau bai: xalak, mantelinak, zetazko jantzia, jaka estuak. Egun batean egin zuten segizioa, portu ingurura, hamaika soldaduren gernuak karraskatutako pixatoki batera. Paralel abiapuntu, Sant Pau bihurrikatu, Rambletatik behera hartu zuten Colonen estatuaraino bidea. Haien ahots zaurituak, minezko oihiak, keinu gehiegizkoak. Haien artean nahi zuen Genetek. Lotsaren alabak omen. Portura iritsita, kuarterelantz hartu, eta pixatokiaren txapa herdoil eta kirastuaren gainean utzi zuten lore sorta.

Eta gero La Criolla. Cid kalean omen zegoen kabareta. Genet prostituitzen omen zen kabareta.

Ravalen osterara gara. Stilitano besamotzaz zegoen esekita, baina, ai, gizon-gizona izan maingua. Sarri joaten ziren elkarrekin La Criollara. Ordura arte sekula ez zitzairen bururatu. Baina pixatokiko gizon batzuekin lortu zituen sosak eman zizkionean, Stilitanok erabaki zuen lagunak La Criollan lan egitea. Gustatuko litzaizuke emakumez janztea?, esan zion Genetek belarri.

George Orwell

Giro itoa gurea, Rambletara aterako gara haize pixka bat hartzera atzera. George Orwellen eskutik aterako,

Reial Acadèmia de las Ciències de Barcelona, eraikin horren teilatuan eman zituen George Orwellek hiru egun hiru gau, bizitzako lazarrienak

Bartzelonako beste lekuen gainetik agertzen baitira Ramblak *Homage to Catalonia* liburuan. Izan gertaera epikoen eszenatoki, izan giza aldren topaleku. Edo izan gobernu errepublikanoaren eta milizia anarkisten arteko diferentzien elkargune. Cafè Moka ondoan zegoen POUMeko egoitza. Poliorama Teatroa, Reial Acadèmia de les Ciències de Barcelona, eraikin horren teilatuan eman zituen Orwellek hiru egun hiru gau, bizitzako lazarrienak. Bertatik ikusi zuen, Bartzelonan lehen aldiko, iritsi zenetik itsasoa.

Hasieran zail zitzaion zer ari zen gertatzen jakitea, nor ari zen noren kontra. Jendea ohiturik zen kale borroketara, tokiko geografiara, zer nor kontrolatzen zuen asmatzera: Rambletako eskuin auzoak, langile, argiro ziren anarkistak. Ezkerrekoetan, aldiz, guardia zibilak agintzen zuen eta PSUC komunistak. Orwellen alde,

Ramblak kalearen hasiera.

ordea, Catalunya plaza ingurua, erabat zen nahasia. Colon hotelean, esate batera, PSUCen etxe nagusian, plaza garbi zezakeen metrailadore bat zeukaten errotulu erraldoiaren bigarren “O” horretan.

Colon hotela, egun Banesto dena, garaian idazle, artista, batez ere arkitektoen bilgune zena. Bartzelona berriaren igurikapen, proiektzioen sorlekua. Baita Dolores Ibarruriren *¡No pasarán!* oihu famako harena ere. Plaza osoa zen gerrarako. Adibidez Telefónica, Fontanella eta Portal de l'Àngel izkinen artekoa. CNTk hartua, bertan hasi ziren 37ko maiatzeko gertaera odoltsuak, Pere Calders handiak *Gaeli i l'home Déu* lanean birsortuak. Orwellek hasten du 9. kapituluak: “Lagun batekin gurutzatu eta esan dit, eman gabe garrantzi handia: zarata apur bat omen dago Telefónican”.

Mercè Rodoreda

36koa bukatu zen noizbait, eta guk ere hasi beharko dugu bukatzen.

Lasaiago, 35 bake urte etorri baitziren jarraian. Bartzelonakoak harrapatu zituen Mercè Rodoredak, kurioski, hirian gora eginez. Itsasertzetik abiatu gara, egin dugu Rambla-Ravaletan goitikoa, Catalunya plazatik barrena, akitzeko orain Gràcia auzoan. Zergatik ez, edari freskagarri baten konpainia noblean, auzoa inurritegi bilakatu

Bartzelonak ere nahi du bere nobela, hiri osoa biltzen duen paperezko fikzioa. Esan izan dute Mercè Rodoredaren *La plaça del Diamant* litzatekeela, apika, nobela hori

duten terrazetako aulkiren batean, eguzkiaren epela azalean. Rodoredaren nobelak hartuz gero, Diamant plazan bukatzen hastea izango dugu onena.

Bartzelonak ere nahi du bere nobela, hiri osoa biltzen duen paperezko fikzioa. Higiene litera-

ria muturrera eramanez, Sergi Pàmiesek egin zuen saioa, *La gran novel·la sobre Barcelona* izeneko ipuin bildumarekin. Serioago diren batzuek, baina, esan izan dute Rodoredarena litzatekeela apika. Bada behintzat idazlearen lanik zabaldu eta aitortuena. Eta Gràcia du kokaleku. Diamant plaza, jai giroa, dantzaldi bat, halaxe ekiten dio lehen kapituluak.

Baina ez da autoreak auzo horretan jartzen duen eleberri bakarra. *El carrer de les camèlies* du idazpuru Rodoredaren beste lan ezagun batek, Gràciako kale apainaren izena atxikita. *Mirall trenat* eta *Aloma*-k, ezagunen artean beste bik ere, gaur zapaltzen ari garen hiria hartzen dute geografia. Eta azkenerako, ez zait argi geratu literarioa ote den Bartzelona. Baina hemen aipatutakoak gehi beste asko eta gehiagotan agertzen dena, zalan-tzarik ez da. Begi zolak erretzeko moduko hiria, Bartzelona. ■

